

Engelskmann på Svalbard

Sir Martin Conway:

No Man's Land

*A History of Spitsbergen
from its discovery in 1596 to
the beginning of the scientific
exploration of the country.*

*Cambridge University Press
1906*

*Faksimileutgave av Damms
Antikvariat A.s. 1995
379 sider*

BOK

Kristian Sunde

I 1906 utgav en engelsk professor, Martin Conway, et digert verk om Svalbard. Det har til dags dato ikke blitt oversatt til norsk. Men det har blitt brukt i faglitteraturen om Svalbard. Damms Antikvariat har nå utgitt boka i fotografisk opptrykk. Den er forbausende stort anlagt, og innbyr til sammenlikning med Fritjof Nansens enda større verk, «Nord i Tåkeheimen» som kom fem år etter Conways verk.

Både Nansen og Conway drev forskning i felten i arktiske strøk, begge engasjerte seg i det politiske maktspeillet om de herreløse øygruppene mellom Grønland og Russland, og begge forente vitenskapelig metode med enkel framstilling.

Mens Nansen retter søkelyset på oldtidens og middelalderens utforskning av det han kaller jordens nordlige strøk, starter Conway med hollenderens oppdagelse av Svalbard i 1590-årene. Islendingene hadde da alt i flere hundre år antatt at Grønland strakte seg østover slik at det bak pakkisen skjulte seg land like til Russland. Det var denne kysten islendingene kalte Svalbard som betyr «den svale kanten». Da de i 1194 i flere av sine årbøker med ett slo fast at «Svalbard var funnet», må dette bety to ting: at de virkelig fikk øye på dette

landet som hollenderne kalte Spitsbergen, men og at dette landet ikke lokket dem til videre framstøt nordover. Hvordan kunne de vel spre seg på enda fler hav enn dem de alt behersket, havstykkene mot Europa i øst og mot Grønland og kanskje endog Amerika i vest?

Conway både begynner og avslutter sin bok med nordisk innsats. Men det er virkningene av handelskapitalen ved Kanalen som fyller boka. Hollenderne og engelskmennene bygde et fangst- og spekkkokingsapparat som tømte Svalbard-området hvalressurser i løpet av 1600-årene. Dette ser han i sammenheng med Vestens lyst på å nå fram til Østens rikdommer. Da tyrkerne sperret veien over Lilleasia og Midtøsten, ble alt satt inn på å nå India og Kina sjøveien.

Den sørlige rundt Afrika gav resultater alt på 1500-tallet. Den nordlige førte aldri til noen brukbar forbindelse. Men den lokket og drog. Forsøkene på å finne en passasje nord om Russland gav i grunnen ingen annen gevinst enn fangstproduktene fra Svalbard. De årlige ekspedisjonene kunne gå opp i et antall av flere hundre skip. Og om det gikk opp og ned med den materielle ressursutvinningsen, ble intet «No Man's Land» så allsidig utforsket som Svalbard. Også russere, portugisere og flere andre folk kom med.

Martin Conway utnyttet et enormt kildemateriale, i alt vesentlig engelsk og hollandsk. Han skiller mønstergyldig mellom beskrivelse og tolking.

Først etter at Conway og Nansen skrev sine bøker, ble det store perspektivet revurdert. Islendingenes teori om at det strakte seg en sammenhengende kyst nord for pakkisen, ble avkreftet først da polhavet ble kartlagt.

A-S
BYRÅET FOR AVISUTKLIPP
STORGT. 25 - 0184 OSLO
TLF. 22 20 46 75

Utklipp fra:

Stavanger Aftenblad

Politisk tendens: Uavh. liberal

(Se baksiden!)

Opplag 1993: 71 771

20 JUNI 1995